

2014 TÜRKİYESİ'NDE HAVUZ MEDYASININ HALİ PÜR MELALİ

Levent Yaylagül*

“... bir gazeteci okuyucularının sayısını artırmak yolunda bedenî ve fikrî ne kadar gayret harcarsa, beş olan müşterisini ona çıkarmak için çalışan bir fahişenin harcadığı gayret de hemen aynı nispettedir. ... Günlük bir gazete yazarıyla bir kaldırım fahişesi arasındaki benzerlikler yalnız bundan ibaret değil. ... Bunun da, onun da biricik sermayesi halkın budalalığıdır. Amme efkârı bunların birinde hakikat ihtiyacını, ötekinde aşk ihtiyacını tatmin ettiğine inanır. Halbuki fahişenin verdiği aşk ne derece samimi ise gazetecinin söylediği hakikat de o derece doğrudur”
(Karaosmanoğlu, 2013: 12-3).

“Biz aslanın aslan terbiyecisinden daha kuvvetli olduğunu biliyoruz, aslan terbiyecisi de biliyor. Sorun, bunu aslanın bilmemesi” (Eagleton, 2004: 261).

Giriş

1970’li yıllarda Keynesçi refah devleti krize girmiş (yüksek enflasyon, işsizlik ve düşen kâr oranları) ve sistemin krizden çıkış yolu olarak neo-liberal ekonomi modeli gündeme gelmiştir. Neo-liberal ekonomi anlayışında devlet ekonomiyeye müdahale etmemeli, sadece enflasyonu düşük tutacak monetarist politikalar izlemelidir. Bu model özünde dış taleple büyüme ve yapısal uyum anlayışına dayanmaktadır. Yapısal uyumun ima ettiği aslında daha fazla ithalat ve dünya ekonomisine daha çok bağımlılıktır. Yapısal uyum IMF ve Dünya Bankası’nın dayattığı ekonomi programı ve anlaşmalarla gerçekleştirilmiştir. Bu ekonomik modeli hayata geçirebilmek için Türkiye’de 24 Ocak 1980’de siyasi bir karar alınmış, ancak bunun önündeki örgütlü yapıların engelini kaldırabilmek için 12 Eylül (1980) askerî darbesi gerçekleştirilmiştir. Darbeyle örgütlenme ve grevler yasaklanmıştır. Bu darbenin en önemli amacı örgütsüz bir kitle toplumu yaratmaktır (Öngen, 1997). Bu Türk-İslam sentezi olarak kavramsallaştırılacak Amerikan yapımı ideoloji ile gerçekleştirme yoluna gidilmiştir. Bu ideoloji eleştirel bilimsel aklın yerine inanç ve biat kültürünü ikame etmiştir. Özü itibarıyla

* Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü.

güvencesiz, taşeron sitemine dayalı olarak esnek üretim yapan işçi sınıfını örgütsüz, dağınık, sendikasıız bırakan bu sistem, siyasal eylemliliğin ve mücadelenin yerine boyun eğmeyi, başına gelenleri kapitalizmin kar maksimizasyonunun bir sonucu değil, kader olarak görececek bir işçi sınıfı yaratmayı amaçlamıştır. Bu ideoloji burjuvazinin kendi hegemonyasını kurmak için oluşturulmuş, burjuvazinin kültürü ve ideolojisi Siyasal İslamcılık aracılığıyla kitlelerin gözünde kendine meşruiyet sağlamıştır.

12 Eylül darbesi ve sonrasında uygulanan politikalarla ve özellikle 1990'lı yıllarda SSCB'nin dağılmasıyla etnik ve dinsel bilinç biçimleri sınıf bilincinin yerini almıştır. Bu süreçte en güçlü akım siyasal İslamcılık olmuştur (Belek, 2 Mayıs 2011). 12 Eylül darbesinin önünü açtığı neo-liberal ekonomi politikaları ile Cumhuriyetin halkçı ve kamucu yönü ortadan kaldırılmış, örgütlü sol güçler ezilmiş, burjuvazi güçlenmiştir. 1980'li yıllarda ANAP, 1990'lı yıllarda koalisyon hükümetleri sınırsız bir neo-liberal ekonomi modeline sıkıca sarılmışlardır. Ancak küresel sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda Türkiye'yi dönüştürücü güç AKP olmuştur (Yanardağ, 29 Nisan 2011). AKP, 24 Ocak 1980 ekonomik kararlarının ve 12 Eylül rejiminin ön gördüğü ekonomik modele sonuna kadar sadık kalmış, ithal ikameci ekonomi modelinden tamamen vazgeçerek dış taleple, borçlanarak büyüme anlayışını sürdürmüştür. Özetle AKP'nin büyüme modeli ithalata dayalı bir büyüme modelidir, iç talebi artırmak için¹ bile AKP daha fazla ithalat ve borçlanmaya başvurmuştur (Ekzen, 2012: 2).

AKP, küresel sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda 2002 yılında iktidara getirilmiştir. AKP, 12 Mart ve 12 Eylül rejimlerinin bir devamı niteliğindedir. AKP, 60 yıldır Türkiye'yi yöneten merkez sağ partilerin yap[a]madığını yaparak 1923 yılında kurulan laik cumhuriyeti ABD'nin beklentileri doğrultusunda ılımlı İslam cumhuriyetine dönüştürmek için özellikle 2007'den sonra büyük bir çaba içine girmiş, 1923 cumhuriyetinin pek çok kurumunu değiştirse de bir bütün olarak Anayasayı değiştirip kendi cumhuriyetini kurup kurumsallaştıramamıştır. Bu rejimin kurulması için liberallerle muhafazakarlar bir ittifak halinde hareket etmişlerdir. Neo liberal bir ekonomi modeline dayanan AKP iktidarı, muhafazakar/İslamcı bir kültürel ve siyasal ortam inşa etmek için mücadele etmiştir. 1980'li ve 90'lı yılların egemen ideolojisi olan Türk-İslam sentezinin yerine dinci ideoloji AKP'nin resmi ideolojisi olmuştur (Er, 3 Haziran 2011).

Sosyal devletin tasfiyesi ve sosyal yaşamın dinselleşmesi ile karakterize olan AKP iktidarı, geleneksel İstanbul sermayesinin (TÜSİAD) yanında MÜSİAD ve TUSKON gibi yeni İslamcı sermaye gruplarına dayanarak varlığını sürdürmüştür (Birdal, 8 Aralık 2011). Eski rejimin bürokrasisini tasfiye eden AKP

1 Türkiye'de ticari medyanın gelişmesi neo-liberal ekonomi modeline geçişin bir sonucudur. Çünkü ticari medyanın temel amaçlarından birisi de toplumu tüketime yönlterek depolitize etmektir. Tüketime odaklanan toplum sosyal sorunlara ilgi gösteremez (McChesney, 1999).

(özellikle TSK'nın sistem içerisindeki gücünü kırmış, baskı aygıtı olarak polis gücü artmıştır) (Yanardağ, 22 Nisan 2011), neo-liberal ve neo-muhafazakar ideolojiyi inşa etmek için medyanın mülkiyet yapısını, içeriklerini (ideolojisini), medya/siyaset ilişkilerini ve medyanın çalışma koşullarını da dönüştürmüştür. Bu açıdan medya AKP'nin temsil ettiği yeni Türkiye söyleminin topluma egemen olması için bir kültürel ve ideolojik mücadele aracı olarak kullanılmıştır (Yaşlı, 21 Aralık 2010).

AKP, kendi ideolojisini demokratikleşme, derin devletten, vesayet rejiminden ve çetelerden kurtulma, Avrupa Birliği standartlarına çıkma söylemine dayalı olarak geliştirmiştir. Bunun için asker, akademisyen, yazar, gazeteci, siyasetçi gibi eski düzenin organik aydınlarını çeşitli siyasal davalarla tasfiye ederek onların yerine kendi organik aydınlarını ikame etmiştir. Bu süreçte liberal ve muhafazakar/İslamcı organik aydınlar AKP'yi destekleyerek onun iktidarını pekiştirmişlerdir (Belek, 14 Mart 2011). AKP, Kemalist laik devlet aygıtını ılımlı İslam cumhuriyetine dönüştürürken, kendinden önceki iktidar blokunu parçalamak için küresel sermayeden lojistik destek almıştır. AKP, neo-liberal ekonomi modelinin yarattığı eşitsizlik, yoksulluk, işsizlik, güvencesiz çalışmanın (taşeronlaşma ve esnek üretimin) yaratacağı toplumsal etkilerin önlenmesi için siyasal İslamcı bir ideolojiye dayanmaktadır (Belek, 28 Mart 2011). Özü itibarıyla anti komünist bir dünya görüşüne dayanan siyasal İslamcılık, emeğin baskı ve denetim altına alınması için soğuk savaş döneminde yeşil kuşak projesi olarak gündeme gelen çabaların bir parçası ve günümüzdeki uzantısıdır.

Parti ile devleti özdeşleştiren AKP² totaliter bir rejim kurmaktadır (Güler, 13 Nisan 2011). AKP'nin kendi ideolojisini topluma egemen kılmak için çok güçlü bir medya yapısı oluşturmaya ihtiyacı vardı. Çünkü siyasi iktidarların, toplum üzerindeki egemenliğini kurmak ve sürdürmek için var olan ideolojik araçları kendi denetimlerinde tutmaları gerekir. Bu aygıtlardan en önemlisi de aynı anda milyonlarca insana ulaşmaya imkan sağlayan medyadır. AKP de hem kendi ideolojisini topluma yaymak hem de alternatif görüş ve düşüncelerin yayılmasını engellemek için medya üzerinde mülkiyet ve içerik açısından kendi denetimini kurmak için mücadele etmiştir. Çünkü kamuoyunun ideolojik desteği olmadan hiçbir siyasal parti kendi politikalarını uygulayamaz. Dolayısıyla AKP iktidara geldikten sonra mevcut medyanın mülkiyet yapısını ve içeriklerini değiştirmek için birtakım ekonomik ve siyasal tedbirler (baskı, ceza, vergi, ihale, teşvik) almıştır. Yandaş/muhafazakâr ve İslamcı medya hızla güç kazanmıştır. 1990'lardan 2007'lere kadar en güçlü medya grubu olan Doğan Grubu birtakım ekonomik ve

2 Fatih Yaşlı (2014: 32), AKP iktidarını bir hanedana (aile şirketine) benzetmektedir. Yaşlı'nın bu kavramsallaştırma ile kastettiği, parti ile devletin özdeşleşmesinin ötesinde her türlü karar alma merkezinde bir ailenin [hatta aile reisinin] bulunmasıdır. Baba, medyanın mülkiyet yapısına ve içeriklerine de kendi yerleştirdiği adamları üzerinden müdahale etmektedir.

siyasi baskılarla sindirilmiştir. Uzan Grubu ekonomiden tasfiye edilirken medya kuruluşları da zaman içerisinde yandaş sermaye gruplarının eline geçmiştir. El değiştiren en önemli gruplardan birisi de ATV-Sabah grubudur. Kamu kaynakları kullanılarak bu grup yandaş sermayenin eline geçmiştir (Yanardağ, 25 Mart 2011).

Medyanın, kültür endüstrisinin bir parçası olarak toplum ve kültür üzerinde çok önemli bir etkisi vardır. Medya, dil, sembolik ve kültürel kodlarla biçimlendirdiği dünya tasarımlarıyla popüler bilincin oluşumuna katkıda bulunur. Çünkü medya iktidar ilişkilerinin bir parçasıdır (Newbold, 1995: 328). Medya, kapitalist Pazar mekanizması ve siyasi iktidarın sınırladığı yapısal koşullar altında işlemektedir. Kısacası, kapitalist toplumlarda medya sınırlı sayıdaki çok büyük sermaye grubu ve yatırımcının maksimum kâr arayışına hizmet eden anti demokratik bir güçtür. Bu mülkiyet yapısından dolayı medya, işçi sınıfına ve demokrasiye düşmandır (McChesney, 2000).

Medyadaki Dönüşüm: Yandaşlar Havuza: Yandaşlar Kuyak/ Kaynak Aktarımı

Kapitalist toplumlarda medya hem ekonomik bir işletme olarak kar üreten hem de egemen ideolojinin üreticisi ve topluma yayıldığı en önemli kurumlardan birisidir. Bu açıdan medya, kendisini elinde tutanlara ekonomik ve siyasal çıkar sağlar. Bir yanda medyayı kontrol edenler ekonomik olarak zenginleşirken, öte yandan medyanın sahiplerinin de bir parçasını oluşturduğu egemen sınıfın çıkarlarını meşrulaştıran fikir ve görüşlerin topluma yayılmasını sağlar. Bu açıdan AKP hükümeti de kendi iktidarını pekiştirmek hem de yandaşlarına ekonomik kaynak sağlamak için medya yapısını denetim altına almakla işe başlamıştır.

AKP hükümeti, medyada mülkiyet yapısını ve ilişkilerini değiştirmek ve yandaşları korumak, kollamak ve kaynak aktarmak için bir havuz oluşturmuştur. Sabah ATV grubunun el değiştirmesinde de 630 milyon dolarlık para, ihale verilen yandaş işadamlarından toplanmıştır. Kendilerine ihale verilen ve çeşitli kamu kaynakları aktarılan “iş adamları”na görev verilerek kendilerinden, oluşturulan havuza katkı yapmaları istenmiştir. Oluşturulan bu havuz AKP’nin kendi medya düzenini inşa etmenin bir aracı olarak kullanılmıştır. Yandaş medya sadece kamu bankası kredileri ile desteklenmemiş aynı zamanda reklamlar aracılığıyla da yandaş medyaya kaynak aktarılmıştır (Ağbaba, Özel, Demir ve Işık, 2014).

2007 seçimlerinden sonra, dönemin ana akım medyası olan Doğan ve Ciner Grubu hükümetin ekonomik ve siyasi baskıları sonucu dize getirilmiştir. Özellikle kamu ihaleleri alan gruplar desteklenerek kamu kaynakları birlikte kullanılmıştır. Kamu bankalarından alına kredilerle ya da TMSF yoluyla muhalif medya grupları el değiştirmiş ya da yandaş olmaya o da olmuyorsa hükümeti eleştirmekten uzak durmaya zorlanmıştır (Önkibar, 30 Nisan 2014).

2014 yılında Türkiye'deki medya yapısına bakıldığında oligopolistik yapıda bir holding medyasının sektöre egemen olduğu görülür. 10 büyük şirket bu alanda varlığını sürdürmektedir. Bunlardan ilki Aydın Doğan'a ait Doğan Medya Grubudur. Kanal D ve CNN Türk televizyon kanallarının yanında, Hürriyet ve Radikal³ gazetelerini kontrol eden holding, medya dışında enerji, perakende satış, sanayi, turizm, inşaat, finans gibi pek çok sektörde faaliyette bulunmaktadır. Ferit Şahenk'in sahibi olduğu Doğu Grubu, NTV, NTV Spor, CNBC-e ve Star TV kanallarının yanında Natioanal Geographic Türkiye, Vogue ve GQ dergilerine de sahiptir. Doğu Grubu medya dışında gıda, bankacılık, finans, inşaat, otomotiv, turizm, gayri menkul, marina işletmeciliği alanlarda da işler yürütmektedir. Ahmet Çalık'ın sahibi olduğu Turkvaz Medya Grubu bünyesinde ATV, ATV-Avrupa, A Haber ve Minika TV televizyonlarını ve Sabah, Sabah Avrupa, Yeni Asır, Takvim, Fotomaç gazetelerini ve dergileri bulundurmakta, şirket bunun yanında madencilik, enerji, finans, tekstil, telekomünikasyon ve inşaat sektörlerinde de faaliyet göstermektedir. Ciner Yayın Holding, Turgay Ciner'e aittir ve Haber Türk TV ile Gazete Haber Türk ve dergicilik alanındaki etkinliklerin yanında, enerji, madencilik, denizcilik, sigorta, inşaat, hava taşımacılığı, sağlık, termik santral inşaat ve cam sektörlerinde de faaldir. T Medya: Sky Türk televizyonunu ve Akşam Gazetesini Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'ndan satın alan Ethem Sancak, medya dışında Hedef Ecza Deposu'nun ve Alliance Holding'in yönetim kurullarının da başkanıdır. Sancak medya sektörüne Star gazetesini alarak girmiş, bir ara Star'ı elinden çıkaran Sancak 2014 yılı içinde Star gazetesini tekrar satın almıştır. Ethem Sancak ayrıca Kanal 24'e de sahip olmuştur. Feza Gazetecilik: STV, S Haber, STV Amerika, STV Avrupa, Mehtap TV, Yumurcak TV televizyonları, Zaman, Zaman Today's, Sızıntı, Aksiyon, Gonca gazete ve dergileri ile Cihan Haber Ajansı'na sahip olan şirket, ayrıca film ve reklam alanlarında da faaliyettedir. Albayrak Grubu: TV NET televizyonu, Yeni Şafak Gazetesi ve Derin Tarih dergisine sahip olan grubun, enerji, turizm, sayaç okuma, tekstil, inşaat, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Asya Yakası transfer hizmetleri gibi alanlarda yatırımları bulunmaktadır. Koza İpek Grubu: Akın İpek'in sahibi olduğu grup, Kanaltürk televizyonu, Bugün TV, Kanaltürk Radyo, Bugün gazetesi gibi medya kuruluşlarının yanında eğitim, havacılık, turizm, inşaat, maden, tarım ve matbaacılık alanlarında da faaliyette bulunmaktadır. İhlâs Grubu: Mücahid Ören'e ait olan grup, TGRT Haber, Türkiye Gazetesi, İhlas Haber Ajansı (İHA) ile çeşitli dergi gruplarını denetiminde tutmakta; TGRT üzerinden pazarlama faaliyetle-

3 Aydın Doğan tarafından Cumhuriyet gazetesine alternatif olarak kurulan Radikal gazetesinin başına cemaate yakınlığı ile bilinen Eyüp Can geçmiş, böylece Radikal TSK'ya karşı yapılan operasyonlarda ideolojik olarak kullanılmaya başlanınca Aydın Doğan'ın engellemeleri sonucu Taraf gazetesi operasyon gazetesi olarak kurulmuştur. Bu süreçte yine Radikal operasyonlara destek vermiş, Akif Beki gibi yazarlara kapısını açan Radikal gazetesini Doğan holding artık basmaktan vazgeçmiştir (Önkibar, 26 Haziran 2014).

rine devam etmekte bunun yanında şirketin madencilik, eğitim, turizm, sağlık, ev aletleri, inşaat ve kola sektöründe de yatırımları bulunmaktadır. Demirören Grubu: Aydın Doğan'dan Milliyet ve Vatan Gazetelerini satın alan Erdoğan Demirören'e ait olan grubun, turizm, inşaat, sanayi, akaryakıt, enerji, pazarlama ve gaz alanlarında yatırımları ve faaliyetleri devam etmektedir (Sözcü, 2014).

Holdingleer ya mali zorluklardan, özelleştirme vb. ihalelerden nemalanmak ya da korkudan eleştirel yayın yapamamaktadır.⁴ İktidar sadece yayıncılığın genel koşullarını belirlememekte, medyanın mülkiyet ilişkilerini değiştirdiği gibi doğrudan kendi belirlediği yayın müdürleri aracılığıyla yönetimi de şekillendirmekte, kimlerin köşe yazacağını ya da yazmayacağını, yazmasına izin verilenlerin ne hakkında ve nasıl yazacağına dahi müdahale edebilmektedir (Önkibar, 16 Ağustos 2014).⁵ Medya, sermaye, siyaset ilişkilerinin iç içe geçmesi sonucunda AKP, ondan fazla gazete ve televizyon kanalını doğrudan yönlendirmekte ve hangi başlıkları atacıklarını bile belirlemektedir. Bunu hem medya üzerindeki mülkiyet denetimi yoluyla hem de bizzat Serhat Albayrak, Fatih Saraç, Mehmet Ocaktan, Mustafa Karaalioglu, İbrahim Karagül, Zekeriya Karaman, Akif Beki, Hasan Karakaya ve Nuh Albayrak gibi yönetici konumundaki kendi adamları aracılığıyla gerçekleştirmektedir (Önkibar, 7 Şubat 2014). Medyanın sahiplik ve mülkiyet yapısındaki tekelleşme eğilimi enformasyon sağlayan alternatif kanalların sayısının azalmasına neden olurken (Dennis ve Merrill, 2002: 40) bu durum hükümetin hegemonik gücünü artırmaktadır. Ancak demokrasinin işleyebilmesi için bağımsız medyaya ihtiyaç vardır. Kapitalist toplumlarda medya kişisel çıkara hizmet eder. Oysa kamusal bir hizmet olan kitle iletişiminin kamusal çıkara hizmet etmesi gerekir. Fakat yukarıda belirtilen mülkiyet yapısı ve medyanın siyasetle olan ilişkisi medyanın kamu çıkarına hizmet etmesinin önündeki en büyük engeldir (McChesney, 2008).

AKP döneminde en çok önu açılan medya patronu Ethem Sancak olmuştur. Ethem Sancak işadamı olmanın yanında aynı zamanda AKP'de yönetici konumundadır. Ethem Sancak Aydın Doğan medyasının karşısına çıkarılacak bir potansiyele sahip gözükmektedir (Önkibar, 23 Mayıs 2014). Akşam gazetesi ekonomik açıdan zarar eden bir gazete olmasına rağmen, yandaş hale getirebilmek için Ethem Sancak'a verilmiştir. 30 Mart 2014 yerel seçimlerinden sonra dönemin Başbakanı RTE'nin balkon konuşması esnasında başbakanın aile efradı ile balkonda bulunan Ethem Sancak, yapılan bir ihale sonucu 985 milyon lira değer

4 Örneğin, Show Tv ve Haber Türk televizyonları ile Haber Türk gazetesinin sahibi Turgay Ciner bir yandan devlete elektrik satmakta, öbür yandan devletten maden arama izni talep etmektedir. Benzer şekilde NTV ve Star TV'nin sahibi Ferit Şahenk devletten milyonlarca dolarlık ihale almıştır (Önkibar, 15 Kasım 2014).

5 Bu yapının sonucunda dönemin başbakanı R.T.E. Fas gezisi sırasında Habertürk'ü arayıp, kamuoyuna Alo Fatih olarak yansıyan olayda, alt yazıya dahi müdahale edebilmektedir.

biçilen BMC'yi 700 milyon liraya almıştır (Önkibar, 2 Mayıs 2014). Star Medya Grubu kurulduğu andan sonra üç kez el değiştirmiştir. Star medya grubunun sahibi Fettah Tamince'nin AKP-Cemaat kavgasında görelî tarafsız bir politika izlediği, AKP iktidarını yeterince güçlü bir şekilde desteklemediği için iktidarın müdahalesiyle Star'ın tekrar Ethem Sancak'a satıldığı⁶ belirtilmektedir (Sözcü, 20 Nisan 2014).

AKP, sadece yandaş şirketlere ve holdinglere kaynak aktarmamakta, yandaş gazeteciler de AKP iktidarında nemalanmaktadır. Örneğin, Nuri Elibol, kendisi ve oğulları sahip oldukları inşaat şirketi aracılığıyla kamu ihaleleri alarak zenginleşmiştir. Elibol'un kişisel servetinin 60 milyon lira olduğu ileri sürülmektedir. İhlas Medya Grubu'nda Ankara Temsilcisi olarak görev yapan Nuri Elibol, AKP iktidarı ile zenginleşen 'gazeteciler' arasında en önde gelenlerdendir. Ulubol isimli inşaat şirketi kuran Elibol, bir yandan gazetecilik yaparken bir yandan da kamu ihaleleri almıştır (Önkibar, 26 Mayıs 2014). Bu durumun bir başka örneği de Avni Özgürel'dir. O da siyasi ilişkileri sayesinde İstanbul Belediyesi'ne ve çeşitli kamu kuruluşlarına işler yaparak para kazanmaktadır. Onun da kişisel servetinin 10 milyon lira civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bunun dışında Mustafa Karaalioğlu, Fehmi Kuru, Mehmet Barlas, Serhat Albayrak, Akif Beki'nin yani sıra AKP iktidarı ile "gazeteci" sıfatı kazanan ve yıldızı parlatılan Rasim Ozan Kütahyalı ve Nagehan Alçı çifti de aldıkları astronomik ücretlerle zenginler kulübüne katılanlar arasındadır (Önkibar, 14 Ocak 2014).

Bu mülkiyet yapısındaki medya, elde ettiği ekonomik kaynaklar karşılığında kendisini siyaset kurumunun emrine vermiştir. Başbakan [sonradan Cumhurbaşkanı] R.T.E'nin etkinlikleri aynı anda 16 televizyon kanalından yayınlanmakta, buna mukabil, muhaliflerin yaptığı etkinlikler ise yandaş medya tarafından görmezden gelinmektedir. Bu açıdan 2014 Türkiye'sinin yandaş medyası hükümet açısından tam bir propaganda ve dezenformasyon aracına dönüşmüş durumdadır. Bu kontrol ve denetim sadece gazete ve televizyonları kapsamamakta, aynı zamanda sosyal medyayı da sınırlandırmaya çalışmaktadır. Özellikle Gezi Parkı gösterilerinden sonra, gençlerin sosyal medyayı aktif olarak haberleşme ve örgütlenme aracı olarak kullanmaları, AKP hükümetinin sosyal medyayı sınırlandırmak için "internet yasası" olarak bilinen bir düzenleme yapmasına sosyal medyayı da gerektiğinde kapatarak denetim altına almaya çalışmasına yol açmıştır.⁷ AKP internet yasası ile yaklaşık 40 milyon civarında olan internet kullanıcı-

6 Star gazetesinin Ethem Sancak'a satılması üzerine bu gazetenin önde gelen yazarlarından Mustafa Karaalioğlu, Mehmet Ocaktan ve Yusuf Ziya Cömert kovulmuşlardır. Bu kovulmanın RTE'nin bilgisi dahilinde olduğu ve kovulmalarının asıl nedeninin RTE ile Abdullah Gül arasındaki gizli çekişmede Abdullah Gül'ün tarafını tuttuklarının ve RTE'nin aleyhine konuştuklarının tespit edildiği dönemin basınında yer almıştır (Önkibar, 26 Kasım 2014).

7 Dönemin Başbakanı RTE'nin, "...tvittir mivittir, kökünü kazıyacağız. Uluslararası camia şunu der, bunu der, beni ilgilendirmiyor" şeklindeki beyanati yazılı ve görsel basında yaygın bir

sını denetlemeyi amaçlamaktadır (Balbay, 13 Şubat 2014).

Bugüne kadar AKP, iktidara geldiğinde var olan medya yapısının yüzde 80’ini denetim altına almıştır. Bunu mülkiyetlerini ele geçirme, mülkiyet yapısını değiştiremediklerini ise çeşitli baskılarla etkisizleştirme yoluyla gerçekleştirmiştir. Böylece AKP iktidarı medyanın büyük bir kısmını, kendisinin temsil ettiği yeni İslâmcı sermayenin kültürünü, siyasetini ve ideolojisini topluma egemen kılmak, kamuoyu oluşturmak ve toplumu yönlendirmek için kullanılmaktadır. Bu açıdan AKP iktidarı mevcut medya düzenini AKP’nin basın bürosu ve halkla ilişkiler ofisi gibi kullanarak, kendi lehine imaj yaratmaktadır. Medyanın bu şekilde işlenmesini sağlayan da medya sahiplerinin medya dışındaki sektörlerdeki yatırımları ve bu yatırımların hükümetle ilişkili olması önemli bir belirleyici güç olmaktadır (Yanardağ, 4 Mayıs 2014).

Kaynak Aktarmanın Resmi Yolu/ Kamu İlanları ve Şişirilen Tirajlar

TMSF ve havuz gibi oluşumlarla beslenen yandaş medya kamu ilanları yoluyla da desteklenip ayakta tutulmaktadır. 2014 yılının ilk altı ayında günlük ortalama 19 bin tirajlı olan Star gazetesine 1 milyon 116 bin liralık kamu ilanı verilmiştir. Ayrıca Ethem Sancak’a ait olan ve 38 bin tirajlı Akşam gazetesine 1 milyon 93 bin, Güneş gazetesine ise 1 milyon 30 bin liralık ilan verilmiştir. Bayi satışı günlük sadece 5 bin olan Türkiye gazetesine 1 milyon 111 bin, Milat gazetesine 959 bin; tirajı 31 bin olan Yeni Şafak gazetesine 1 milyon 120 bin; 26 bin tirajlı Takvim’e 1 milyon 111 ve 118 bin tirajlı Sabah gazetesine 1 milyon 281 bin liralık kamu ilânı verilmiştir. Bu gazetelerin en önemli özellikleri hükümet politikalarını eleştirmeden desteklemeleridir (Önkibar, 6 Haziran 2014).

Mustafa Mutlu (10 Haziran 2014), Twitter fenomeni Fuat Avni’nin açıklamalarına dayalı olarak kaleme aldığı köşe yazısında, Türkiye’deki yandaş gazetelerin hükümetten daha çok kamu ilanı ve reklam alabilmek için tirajlarını olduğundan daha yüksek gösterdiklerine vurgu yapmaktadır. Buna göre Sabah gazetesinin tirajı 326 bin gösterilmesine rağmen gerçek tirajı 118 bin’dir. Vakit gazetesinin 60 bin değil, 44 bin; Akşam’ın 103 bin değil 38 bin 500; Yeni Şafak’ın 110 bin değil, 31 bin; Takvim gazetesinin 105 bin değil 26 bin, Star’ın 116 bin değil, 19 bin 800 gerçek tirajı vardır. Resmi rakamlara göre Zaman gazetesi 1 milyondan fazla, Milliyet 160 bin, Vatan ise 103 bin satıyor gösterilmesine rağmen gerçek rakamların daha düşük olduğu tahmin edilmektedir Türkiye’de gerçek toplam tiraj 4 milyon 800 bin değil, 3 milyon 200 bin civarındadır. Reklam gelirlerinde tiraj belirleyici olduğu için gazeteler daha yüksek reklam ve gelir

şekilde yer almıştır. AKP, bir yandan sosyal medyayı sansürlemeye ve denetim altında tutmaya çalışırken bir yandan “Ak troller” aracılığıyla sahte hesaplardan sürekli AKP lehine gündem oluşturmak ve muhalifler üzerinde kamuoyu baskısı oluşturarak sindirmek için bu mecrayı da etkin bir şekilde kullanmaktadır.

için daha fazla tiraj gösterme telaşına düşmektedirler. Mutlu, yazının devamında gazetelerin tirajlarını nasıl yüksek gösterdiklerini de anlatmaktadır. Buna göre örneğin 120 bin satan herhangi bir gazete, iade oranlarını da düşünerek 150 bin adet basılmakta, buna ek olarak aynı gazete 180 bin de sahte baskı yapmaktadır. Sahte basılan gazeteler sadece dört sayfadan oluşmakta, barkot numarası verilen sahte gazeteler dağıtım sürecine sokulmayıp kamyonlarla depolarda bekletilmekte ve akşam saatlerinde hurdacılar satılmaktadır. Dağıtım şirketleri komisyonlarını aldıkları için bu duruma göz yummaktadır. Böylece gazete patronları reklam ve ilanlar yoluyla çok daha fazla kazanma imkanına sahip olmaktadır (Mutlu, 10 Haziran 2014).

Kamu bankası niteliğinde olan Halkbank, Ziraat Bankası, Vakıfbank gibi bankaların yanı sıra Türk Telekom gibi AKP'ye yakın şirketler de AKP'nin havuzunda toplanan yandaş medyaya kaynak aktarmaktadır. Türk Telekom en çok ilanı Star, Bugün ve Sabah gazetelerine vermiştir. Özellikle Sabah ve Star gazeteleri en çok ilan alan gazeteler arasındadır. Bu ikiliyi Alo Fatih şeklinde slogan haline gelen Haber Türk gazetesi, Takvim, Akşam, Yeni Şafak ve Türkiye gazeteleri izlemektedir. Ziraat Bankası gazete reklamlarının yüzde 57'sini Sabah, yüzde 23'ünü Star gazetesine vermiştir. Halk bankası TV-24 ile Sabah-ATV grubuna ait A Haber'e 8 bin saniyelik televizyon reklamı vermiştir. Vakıf Bank gazete reklamlarının yüzde 21'ini Sabah gazetesine geri kalanını da yine diğer yandaş gazetelere vermiştir. 17-25 Aralık rüşvet yolsuzluk operasyonlarının ardından Zaman ve Bugün gibi gazetelere kaynak aktarımı kesilmiş ve bu gazeteler AKP iktidarına 'muhalif yayın' yapmaya başlamışlardır (Aktifhaber, 19 Şubat 2014).

Gazetecilerin Üzerinde Sallanan Kılıç/ İşten Çıkarılma Korkusu

Daha önceki yıllarda olduğu gibi AKP kendi aleyhine düşünce üreten gazetecilere yönelik işten çıkarmayı bir baskı olarak kullanmaya devam etmektedir. Örneğin, Aykırı Sorular programıyla AKP'ye karşı muhalif olan kişileri programına çıkararak ve hükümetin hoşuna gitmeyecek sorular soran Enver Aysever CNN Türk'ten ayrılmıştır. Kanal tarafından CNN Türk'te haftada iki gün yayınlanan programın önce bir güne indirildiği bildirilmiş, daha sonra yapılan açıklamada programın tamamen yayından kaldırıldığı kamuoyuna duyurulmuştur (Aydınlık, 2014). 2014 yılında CNN Türk televizyonundan kovulan gazetecilerden birisi de Rıdvan Akar'dır. Adı geçen kanalda Habere Dair ve Hayatın Tanığı isimli programları sunan Rıdvan Akar'ın kanaldan çıkarılmasıyla ilgili olarak programların maliyetinin yüksek olması gerekçe gösterilmiştir (Aydınlık, 2 Temmuz 2014). TV8'in Acun Ilıcalı'ya geçmesiyle TV8'de yayınlanan "Özge ile Güzel Bir Gün" programının sunucusu Özge Uzun'un haftada 5 gün sunduğu program 1-2 güne düşürülmek yoluyla Özge Uzun'un kanaldan ayrılması sağlanmıştır. Ayrıca TV8'in el değiştirmesiyle Oylum Talu'nun da kanaldaki işine son

verilmiştir (Aydınlık, 30 Ağustos 2014).

Habertürk televizyonunda “Öğle Ajansı”nı sunan gazeteci Zafer Arapkirli işten çıkarılmıştır. İşten çıkarmaların başka bir şekli de çalışanların istifasını istemek ya da onlara kabul edemeyecekleri koşullar dayatarak istifaya zorlamak şeklinde gerçekleşmiştir. Bu bağlamda Cumhuriyet gazetesi Genel Yayın Yönetmeni İbrahim Yıldız, Habertürk yazarı Yavuz Semerci, Bugün yazarı Gülay Gök-türk istifa etmişlerdir (Hürriyet, 11 Eylül 2014). 2014 yılında istifa yoluyla işten ayrılan bir başka ünlü de NTV’nin önemli ekran yüzlerinden birisi olan Jülide Ateş’tir (Aydınlık, 18 Temmuz 2014). Hürriyet gazetesinin en popüler isimlerinden olan Yılmaz Özdil’in de yazısı yayınlanmayarak o da istifaya zorlanmıştır. Hürriyet’ten ayrılan Özdil, daha sonra muhalif Sözcü gazetesinde köşe yazılarına devam etmiştir.

AKP Cemaat Ayrışması

2013 yılı sonunda 17-25 Aralık operasyonları sonucunda hükümet ve cemaat arasındaki iktidar bloku çatlamış ve hatta ayrılmıştır. Dolayısıyla daha önceki yıllarda ortak düşmanlarına karşı birlikte hareket eden blok artık kendi aralarında güç ve iktidar mücadelesi yaşamaktadır. Bu siyasal mücadele iki tarafın kendi yayın organlarına da yansımış durumdadır. Bu süreçte Sabah, Star, Yeni Şafak ve Akit gazeteleri ve bunlara bağlı televizyon kanalları AKP hükümetinin yanında yer alırken, Zaman ve Bugün gazeteleri ile bu gruplara bağlı televizyon kanalları da cemaatin yanında yer almışlardır. Her iki taraf ta belli konularda saldırma ve savunma taktiği ile birbirlerinin aleyhine belge yayınlarına devam etmişlerdir (Çölaşan, 2 Ocak 2014). TRT’nin bütün kanalları hükümetin denetimindedir. HaberTürk, CNN Türk, Show TV, Kanal 7, TGRT, Kanal D,⁸ Beyaz TV, ATV gibi kanallar hükümetin yanında ve denetiminde cemaate karşı yayınlar yaparken ya da ana akım medya zaman zaman ortada dururken; Samanyolu, Kanal 24, Kanal Türk, Bugün TV, Net TV kanalları cemaat yanlısı ve hükümete muhalif bir tutumla yayınlarına devam etmektedir. Ulusal ölçekte yayın yapan bu medya kuruluşlarının yanında yerel yayın yapan televizyon ve gazetelerin çoğunluğu da hükümeti destekleyici tarzda yayınlar yapmaktadır.

AKP; cemaat ayrışmasıyla birlikte artık cemaate yakın olduğu düşünülen gazeteciler için hapisane yolları gözükmiştir. Zaman Gazetesinden Ekrem Dumanlı ve Samanyolu Yayın Grubu Başkanı Hidayet Karaca gibi isimler göz altına alınmış, Ekrem Dumanlı serbest bırakılırken Hidayet Karaca’nın tutukluluk hali devam etmiştir. Cemaate yakın yayın organları ve gazeteci ve televizyoncuları

8 Özellikle Aydın Doğan grubunun denetimindeki medya kuruluşları, siyasal baskı ve kesilen mali cezalarla terbiye edilmiştir. Hükümete yayın desteği vermesi karşılığında kesilen vergi cezalarında indirim pazarlığı gündeme gelmiştir (Önkibar, 26 Nisan 2011).

AKP ile iktidar bloğu oluştururken onlarca gazetecinin çeşitli gerekçelerle suçla ilişkilendirilerek göz altına alınmasına seyirci kalırken sıra kendilerine geldiği zaman hükümete karşı mağdur pozisyonunda olması, düşünce ve ifade özgürlüğünü gündeme getirmesi ironiktir (Yaşlı, 18 Aralık 2014).

Değerlendirme

2002’de iktidara geldiğinden beri neo-liberal ekonomi ve dinci muhafazakarlığı birlikte inşa etmeye çalışan AKP açısından medya ekonomik kâr ve ideolojik yönlendirme aracıdır. Bunun için AKP güçlü bir yandaş medya grubu oluşturmaya çalışmıştır. Mevcut medya hem sermaye ve mülkiyet hem de içerik açısından hızlı bir dönüşüm geçirmiştir. Uzan ve Sabah-ATV grupları gibi büyük medya kuruluşları siyasal iktidarın gücüne dayanılarak yandaş sermaye gruplarının denetimine geçmiştir. Laik İstanbul sermayesinin sesi olan Doğan medya grubu ekonomik ve siyasi baskılarla denetim altına alınmıştır. AKP hükümetini destekleyen İslamcı/muhafazakar ve yandaş medya kuruluşları müthiş bir güç kazanmıştır (Yanardağ, 2011).

Bu süreçte muhalif medya sermaye yapısı ve mülkiyet açısından el değiştirmiş, buralarda çalışan AKP karşıtı ya da AKP’yi açıktan desteklemeyen medya çalışanları (genel yayın yönetmenleri, yazı işleri müdürleri, editörler, yazarlar) işten çıkarılmış, hükümetin etkinliklerini TV’ler ortak yayınlarla verirken, pek çok yandaş gazetenin aynı başlıkta çıktıkları görülmüştür. Televizyon ve gazetelere uygulanan sansürün kapsamı genişletilerek internet ve “sosyal medya” da sansür kapsamına alınmıştır. Sahiplik ve içerik açısından tek tipleşen medya farklılıkları ve muhalif farkındalıkları yok ederek toplumsal gerçekleri AKP’nin lehine çarpıtarak geniş kitleleri inandırma işlevini yerine getirmiştir.

AKP karşıtı yayın yapmaya cesaret edebilen birkaç muhalif kanal (Halk TV, Ulusal Kanal,⁹ Sokak TV) RTÜK eliyle sansüre ve cezalandırmaya maruz kalırken, Uzan Grubu, ATV Sabah örneklerinde olduğu gibi, TMSF de devletle sorunu olan şirketlerin medya kuruluşlarına el koyarak, ihale yoluyla bu kanalların yandaşlara geçmesini sağlamıştır. TMSF medya kuruluşlarına el koyduğu zaman AKP’nin uygun gördüğü kişiler buraların yönetimine atanarak içeriklere

9 Ulusal Kanal, parasını ödemek istediği ve bu doğrultuda mahkeme kararı da bulunmasına rağmen, siyasal baskılar sonucu, DigiTürk yayın platformuna alınmamaktadır. Bu konuda izleyicilerden yoğun bir talep olmasına rağmen, izleyicilerin istek ve beklentileri de dikkate alınmamaktadır. Liberal paradigmaya göre “düşüncelerin ve imajların serbest pazarında medya” tüketicilere istediğini verir. Yani talep arzı belirler. Ancak gerçekte durum bu demokratik iddianın tam tersidir. Yani arz talebi yaratır. Endüstriyel yapı, içerik, ve siyasal müdahale izleyicilerden önce gelir (Parenti, 1999). Bu şekilde her şeyi izleyici tercihlerine indirgeyen liberal ekonomi yaklaşımının pratikte geçersiz olduğu görülmektedir. Çünkü kapitalist toplumlarda medya, ekonomik etkenlerin ve siyaset mekanizması tarafından alınan politik kararların sonucuna göre işler.

müdahale edilmektedir. Böylece medya kuruluşları yandaş hale gelip yandaş gazetecilerin önü açılırken muhalif gazeteciler/medya çalışanları işten atılmakta, ekonomik ve siyasi baskılarla bütün medya kuruluşları AKP'nin istediği çizgi- de yayın yapmaya zorlanmaktadır. Yapılan ekonomik ve siyasi baskılar medya kuruluşlarını oto sansür yapmaya itmektedir. Başka alanlarda yatırımları olan medya patronlarının yolu çeşitli sebeplerle devletle ve AKP iktidarı ile kesişmektedir. Böylece medya kendiliğinden AKP'nin propaganda ve halkla ilişkiler birimine dönüşmektedir. Parti ile devleti özdeşleştiren AKP, medyayı da devlet/ parti medyası haline getirmiştir.

KAYNAKÇA

- Ağbaba, V., Özel, Ö., Demir, N., Işık, M. (2014). Kalemli Kırılan Gazeteciler. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Aktifhaber (19 Şubat 2014). "Meclis Çatısı Altında 'Havuz Medyası' Kulisi". <http://www.aktifhaber.com/meclis-catisi-altinda-havuz-medyasi-kulisi-937188h.htm>
- Aydınlık (2014). "CNN Türk'te aykırı isme yer yok". www.aydinlikgazete.com/medya/52267-cnn-turkte-aykiri-isme-yer-yok.html
- Aydınlık (18 Temmuz 2014). "Jülide Ateş NTV'den istifa etti". www.aydinlikgazete.com/medya/461666-julide-ates-ntvden-istifa-etti.html
- Aydınlık (2 Temmuz 2014). "Rıdvan Akar CNN Türk'ten kovuldu". www.aydinlikgazete.com/medya/44954-ridvan-akar-cnn-turkten-kovuldu.html
- Aydınlık (30 Ağustos 2014). "Medyada kırım devam ediyor". www.aydinlikgazete.com/medya/49968-medyada-kiyim-devam-ediyor-.html
- Balbay, Mustafa (13 Şubat 2014). "Çok Kanallı Tekseslilik". <http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/40463/cok-kanalli-tekseslilik.html#>
- Belek, İlker (14 Mart 2011). "Ergenekon'la Gelen Faşizm". <http://haber.sol.org.tr/print/yazarlar/ilker-belek/ergenekonla-gelen-fasizm-40241>
- Belek, İlker (28 Mart 2011). "AKP Nereye Kadar Zorlar?". <http://haber.sol.org.tr/yazarlar/ilker-belek/akp-nereye-kadar-zorlar-40781>
- Belek, İlker (2 Mayıs 2011). "Siyasette Ara Yüzeysiz Kutuplaşma". <http://haber.sol.org.tr/yazarlar/ilker-belek/siyasette-ara-yuzeysiz-kutuplasma-42073>
- Birdal, Alper (8 Aralık 2011). "İktidar Bloku Çok mu Kırılgan?". <http://haber.sol.org.tr/yazarlar/alper-birdal/iktidar-bloku-cok-mu-kirilgan-49167>
- Çölaşan, Emin (2 Ocak 2014). "Vurun Kahpeler Vurun". <http://sozcu.com.tr/2014-yazarlar/emin-colasan/vurun-kahbeler-vurun-434438>
- Dennis, Everette E., Merrill, John C. (2002). Media Debates: Great Issues for the Digital Age. 3rd Edition. Belmont Wadsworth/Thomson Learning.
- Eagleton, Terry (2004). Edebiyat Kuramı: Giriş. İngilizceden Çeviren: Tuncay Birkan. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ekzen, Nazif (2012). "Kuşatılmışlık". Aydınlık. 6 Aralık. s.2.
- Er, Yurdakul (2011). "Neo-liberal Şiddet: Kıyıcı Demokrasi". <http://haber.sol.org.tr/yazarlar/yurdakul-er/neoliberal-siddet-kiyici-demokrasi-43193>
- Güler, Aydemir (13 Nisan 2011). "Yeni Rejim". <http://haber.sol.org.tr/yazarlar/ayde->

- mir-guler/yeni-rejim-41367
- Hürriyet (11 Eylül 2014). “Medyada Yaprak Dökümü”. www.hurriyet.com.tr/gundem/27182195.asp
- Karaosmanoğlu, Yakup Kadri (2013). Hüküm Gecesi. 16. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- McChesney, Robert W. (2008). “The U.S. Media Reform Movement: Going Forward”. Monthly Review. Volume: 60. Issue: 4.
- McChesney, Robert W. (2000). “Journalism, Democracy and Class Struggle”. Monthly Review. Volume: 52. Issue:6. November.
- McChesney, Robert W. (1999).”The U.S. Left and Media Politics”. Monthly Review. Volume: 50. Issue: 09.
- Mutlu, Mustafa (10 Haziran 2014). “Yandaş medyanın maskesi düştü”. <http://www.aydinlikgazete.com/yazarlar/mustafa-mutlu/42894-mustafa-mutlu-yandas-medyanin-maskesi.dustu.html>
- Newbold, Chris (1995). “Approaches to Cultural Hegemony within Cultural Studies”. (in) Approaches to the Media: A Reader. Editor: Oliver Boyd-Barrett and Chris Newbold. London and New York: Arnold. 328-331.
- Öngen, Tülin (1997). “Kriz ve Burjuvazinin İkilemi”. Marksizm ve Gelecek. Bahar. Ss.: 10-28.
- Önkibar, Sabahattin (26 Nisan 2011). “Medyasız Muhalefet”. <http://www.yg.yenicag-gazetesi.com.tr/yazarlar.goster.php?haber=17997>
- Önkibar, Sabahattin (14 Ocak, 2014). [AKP ile Trilyoner Olan Gazetecilerin Listesi]” <http://www.aydinlikgazete.com/yazarlar/sabahattin-onkibar/31545-sabahattin-onkibar-basbakanin-sahiplendigi-adama-bakin.html>
- Önkibar, Sabahattin (7 Şubat 2014). “İşte Tayyip’in medyadaki imamları”. <http://www.aydinlikgazete.com/yazarlar/sabahattin-onkibar/33276-sabahattin-onkibar-iste-tayyipin-medyadaki-imamlari.html>
- Önkibar, Sabahattin (30 Nisan 2014). [Medyanın namusu diyene bakın!]. <http://www.aydinlikgazete.com/yazarlar/sabahattin-onkibar/39428-sabahattin-onkibar-guneydoguda-devletin-cenazesini-kalkiyor.html>
- Önkibar, Sabahattin (2 Mayıs 2014). [Akşam’ın Diyeti BMC’ mi]. <http://www.aydinlikgazete.com/yazarlar/sabahattin-onkibar/39598-sabahattin-onkibar-tek-korkusu-sokak.html>
- Önkibar, Sabahattin (23 Mayıs 2014). [İşte Yeni Medya Baronu] <http://www.aydinlikgazete.com/yazarlar/sabahattin-onkibar/41226-sabahattin-onkibar-basbakan-doktor-raporu.html>
- Önkibar, Sabahattin (26 Mayıs 2014). “Başbakan’ın sevdiği zengin gazeteciler ”. <http://www.aydinlikgazete.com/yazarlar/sabahattin-onkibar/41578-sabahattin-onkibar-basbakanin-sevdiği-zengin-gazeteciler.html>
- Önkibar, Sabahattin (10 Haziran 2014). [Yandaşa Son Peşkeş]. <http://www.aydinlikgazete.com/yazarlar/sabahattin-onkibar/42893-sabahattin-onkibar-agustos-ta-son-kurt-isyanı.html>
- Önkibar, Sabahattin (26 Haziran 2014).[Radikal ve Eyüp Can]. <http://www.aydinlikgazete.com/yazarlar/sabahattin-onkibar/44396-sabahattin-onkibar-kanli-siyaset.html>
- Önkibar, Sabahattin (16 Ağustos 2014). [Aydın Doğan niye teslim oldu?]. <http://www.aydinlikgazete.com/yazarlar/sabahattin-onkibar/48645-sabahattin-onkibar>

- bar-iste-kabineye.girecek-surpriz-isimler.html
- Önkibar, Sabahattin (15 Kasım 2014). “Politika Günlüğü: Rüşvete Bak Rüşvete!” Aydınlık. S. 12.
- Önkibar, Sabahattin (26 Kasım 2014). “AKP’de TSK’daki paralelciler darbe yapacak korkusu”. <http://www.aydinlikgazete.com/yazarlar/sabahattin-onkibar/58154-sabahattin-onkibar-akpde-tdskdaki-paralelciler-darbe-yapacak-korkusu.html>
- Parenti, Christian (1999). “Reflections on the Politics of Culture”. Monthly Review. Volume: 50. Issue:9. February.
- Sözcü (14 Ocak 2014). “Türkiye’de hangi medya patronu hangi işi yapıyor?”. <http://galeri.sozcu.com.tr/2014/foto/genel/turkiyede-hangi-medya-patronu-hangi-isi-yapiyor.html?pid=1>
- Sözcü (20 Nisan 2014). “Star Medya Grubu Yeniden Sancak’ta”. s.5.
- Yanardağ, Merdan (2011). Bir ABD-AKP-Cemaat Projesi: Ergenekon Darbesi. 1. Cumhuriyetin Sonbaharı. İstanbul: Destek Yayınevi.
- Yanardağ, Merdan (25 Mart 2011). “Palavrayı bitiren belge ve Savcı Öz olayı”. <http://haber.sol.org.tr/yazarlar/merdan-yanardag/palavrayi-bitiren-belge-ve-savci-oz-olayi.40945>
- Yanardağ, Merdan (22 Nisan 2011). “Hile ile Rejim Değiştirmek”. <http://haber.sol.org.tr/yazarlar/merdan-yanardag/hile-ile-rejim-degistirmek-41734>
- Yanardağ, Merdan (29 Nisan 2011). “Cumhuriyet’in Putunu Yıktilar”. <http://haber.sol.org.tr/yazarlar/merdan-yanardag/cumhuriyet-in-putu-nu-yiktilar-41995>
- Yanardağ, Merdan (4 Mayıs 2014). “Medyanın Sefaleti ve Gazetecilerin İhaneti”. <http://www.yurtgazetesi.com.tr/yazarlar/medyanin-sefaleti-ve-gazetecilerin-ihaneti-makale,7871.html>
- Yaşlı, Fatih (21 Aralık 2010). “AKP Türkiye’si: Sosyal Bilimciler için Bir Laboratuvar”. <http://haber.sol.org.tr/yazarlar/fatih-yasli/akp-turkiye-si-sosyal-bilimciler-icin-bir-laboratuvar-37145>
- Yaşlı, Fatih (2014). AKP, Cemaat, Sünni-Ulus Yeni Türkiye Üzerine Tezler. İstanbul: Yordam Yayınları.
- Yaşlı, Fatih (18 Aralık 2014). “AKP-Cemaat kavgası: Taraf olan bertaraf olur”. <http://www.yurtgazetesi.com.tr/akp-cemaat-kavgasi-taraf-olan-bertaraf-olur-makale,9553.html>